

Медіація у школі

*Сумцова С.Г., студентка гр. Юс-22, юридичного факультету СумДУ
Науковий керівник - Баранова А.В., викладач кафедри права СумДУ*

За даними МВС України, статистка правопорушень, що були скоєні школярами за останні десять років свідчить, що кількість правопорушників у цій категорії збільшилась від 5653 до 7685 чоловік, тобто приріст за десять років складає 36%. Приріст злочинів, кваліфікованих як хуліганство, склав 4,3 %. У два з половиною рази збільшилась кількість умисних вбивств, у 2,3 - завдання тяжких тілесних ушкоджень. Кожен двадцятий учень вчинив злочин, мотивуючи його бажанням помсти; 12,9 % скоїли злочин під впливом інших співучасників [1].

Та ж статистика свідчить, що більшості правопорушень, скоєних школярами, передували незначні проступки, що не підлягають кримінальній відповідальності. Отже, відсоток правопорушень серед підлітків можна було б значно скоротити, якби в системі освіти і виховання існував ефективний механізм профілактики насильства серед школярів.

Наразі існує кілька освітніх програм, спрямованих на розвиток у школярів навичок вирішення конфліктів ненасильницьким шляхом. Одна з них - програма «Медіація однолітків».

У 2002 році Незалежне суспільство за освіту і права людини вивчило ситуацію з конфліктами в шкільному середовищі. Опитування серед 349 учнів з 10 міських і сільських шкіл показав, що 70% опитуваних мають в середньому один конфлікт за 1 – 3 дні. Близько 27% учнів вказали, що більшість конфліктів закінчуються насильством [2, с. 13].

Більшість опитаних вчителів вказали на те, що їх спроби втрутитися у вирішення конфліктів між учнями інколи можуть зайняти цілий урок, а часто трапляється, що неможливо провести урок із-за конфліктуючих учнів і буває необхідно спершу погасити конфлікт. Більш того, дуже часто втручання вчителя у вирішенні конфліктів між учнями спричиняє загострення конфлікту через те, що вчитель за інерцією вказує на вирішення конфлікту на свою думку, що часто буває неефективно.

Вже багато років в багатьох країнах у вирішенні конфліктів серед учнів застосовуються програми шкільної медіації. Передовою країною у вирішенні даних питань є Молдова, в якій медіація застосовується з першого класу.

Медіація конфліктів між учнями є комплексною програмою, яка вимагає прямої участі як учнів, так і вчителів. Медіація є процесом спілкування і переговорів між людьми, що знаходяться в конфлікті, і яка проходить під координацією і за допомогою особи, яка являється медіатором, проінструктованим як допомогти сторонам конфлікту самим дійти до обоюдно погодженого рішення. Переговори і спілкування не відбуваються хаотично, а структуровано і поетапно.

Медіаційну допомогу можуть здійснювати практичний психолог, соціальний педагог, інші представники педагогічного колективу школи, а також «зовнішні» стосовно до школи спеціалісти - медіатори.

Програма «Медіація однолітків» також має на меті здійснення цілеспрямованої діяльності у профілактиці і швидкому реагуванні на конфліктні ситуації в шкільному середовищі, але вона передбачає залучення дітей - медіаторів до процесу вирішення учнівських конфліктів.

Роль медіатора - пояснити сторонам конфлікту на самому початку: що відбудеться (процес) і як відбудеться (правила). Під час процесу медіатор допомагає сторонам виявити і висловити існуючі проблеми, генерувати рішення і, в кінці прийти до єдиного рішення.

Шкільна медіація довела, що вирішення конфліктів між учнями за допомогою їх однолітків-медіаторів приводить до благополучного вирішення 7 з 10 конфліктів. У самостійному вирішенні конфліктів діти відвертіші і більше довіряють медіатору, чим в тих випадках, коли конфлікти вирішуються за участю вчителя.

Організація програми шкільної медіації включає:

1. Призначення дорослого координатора (один координатор на 100 учнів, якщо школа більш ніж 100 учнів, то призначаються декілька координаторів);
2. Створення комітету з впровадження медіації;
3. Організація рекламної кампанії і створення позитивного враження для медіації;
4. Навчання всіх учнів і вчителів конфліктології – найважливіший етап для вдалого впровадження програми медіації;

5. Вибір медіаторів (після проходження курсу навчання) включає дуже серйозний підхід. Потрібно вибирати самих відповідних для цієї ролі. Підготовка і навчання медіаторів повинно включати психолога, класного керівника, фахівця з конфліктів і конструктивного спілкування. По завершенню курсу підготовки, кожному медіатору видається сертифікат і, за можливості, спеціальний предмет (жилет, пов'язка, кепка тощо);

6. Представлення всій школі команди медіаторів і хороша реклама програми перед початком сесій по медіації;

7. Інформування батьків і співтовариства. Цей етап може початися із самого початку і продовжуватися у весь час реалізації програми.

8. Проведення сесій по медіації, продовження реклами, оцінка і моніторинг.

Медіація в школі має важливішу роль чим просто програма вирішення конфліктів. Діти, що пройшли через досвід медіації (особливо медіатори), розвивають дуже хороші навички не лише в подоланні конфліктів, але і в їх запобіганні. Учні, що вирішили свої конфлікти за допомогою своїх однолітків-медіаторів, після декількох вдалих дослідів міняють свої стосунки, стають більш мирними і конструктивними в обговоренні розбіжностей. У школах, де медіація сприймається серйозно і вважається нормою, спостерігається здоровіший клімат і дружніші стосунки між всіма учасниками учбового процесу.

Правила і вимоги по відношенню до медіатора[3]:

- Медіатор має бути неупередженим: не засуджувати сторони конфлікту, не ставати на чиюсь сторону, навіть якщо абсолютно ясно, що одна сторона права, а інша ні; коли медіатор відчуває, що він не зможе бути неупередженим з деяких причин (у конфлікті одна із сторін є кращим другом, наприклад) він повинен відмовитися розглядати даний конфлікт і перенаправити його до іншого медіатора.

- Медіатор не є суддею, який вирішує, як потрібно вчинити: під час медіації часто у медіаторів виникає бажання порадити сторонам або вказати на правильне рішення - це абсолютно неприпустимо. Медіатор повинен тільки допомогти сторонам самим знайти рішення, вони повинні нести відповідальність за прийняте рішення і не повинні мати приводу когось звинувачувати у разі невдалого рішення.

- Медіатор не розповідає іншим, про що говорилося на медіації: суворе збереження конфіденційності. Лише якщо виявляється інформація про якийсь злочин або якусь загрозу, медіатор повинен негайно повідомити вчителя або адміністрацію школи.

Дані аргументи свідчать на користь впровадження медіації однолітків у навчальних закладах, а це безумовно позитивно впливатиме на загальну атмосферу стосунків у школі. Результатом реалізації програми є створення інституту посередництва - шкільної служби медіації однолітків, діяльність якої спрямована на вдосконалення системи міжособових взаємин, покращення психологічного клімату у шкільному колективі.

Література:

1. Медіація у школі // Інтернет-видання Прикарпаття «ПРАВДА.if.ua» [Електронний ресурс]: – Режим доступу: <http://pravda.if.ua/news-6615.html>

2. Коваль Роман, Горова Альона, Нікітчук Анна, Микитюк Оксана, Ліхоліт Юлія Шкільна служба розв'язання конфліктів: досвід упровадження // Посібник. – К.: Видавець Захаренко В.О. – 2009. – 168 с.

3. Медіація - школа толерантності // Інтернет-проект «innovations.com.ua» [Електронний ресурс]: – Режим доступу: <http://innovations.com.ua/ua/articles/13734/temp>

Міжнародно-правове забезпечення стабільності та безпеки суспільства: матеріали науково-теоретичної конференції викладачів, аспірантів та студ. юридичного фак-ту, м. Суми, 25 травня 2013 р. / Ред.кол.: А.М. Куліш, М.М. Бурбика, М.І. Логвиненко, В.М. Семенов, А.В. Баранова. — Суми: СумДУ, 2013. — С. 222-224.